

Sarajevo, 1

El visitant, abans d'entrar al centre històric de la ciutat, s'atura un moment a l'avinguda que en digueren *dels franc-tiradors*. És una avinguda ampla, una mica desolada i sense cap gràcia especial, i pel centre hi passa un tramvia que té fama –això diuen els veïns– de ser el primer tramvia elèctric d'Europa. No sé si és cert, però és un orgull local. D'aquest tramvia urbà, n'hi havia fa pocs anys els esquelets cremats enmig de l'avinguda. Ací mateix, qui volia travessar el carrer corria el risc certíssim de rebre un tret disparat des d'algun dels turonets propers, des d'alguna d'aquelles casetes pacífiques que es veuen allà dalt, entre la verdor dels arbres i dels prats. Costa de creure, contemplant aquest paisatge un matí càlid de finals de primavera. Costa de creure, però va ser així, així durant més de tres anys, i el món sencer mirava. Bombardejar una ciutat indefensa, des de l'aire o a la distància dels canons, sembla un horror al qual ja estem acostumats. Matar els seus habitants innocents un a un, apuntant amb un rifle de precisió, potser és una altra mena de maldat humana, no tan destructiva com un bombardeig però encara més perversa. Si les víctimes són del teu propi país i ciutat, potser nascudes al teu propi barri, al teu carrer, a la casa del costat, persones amb les quals vas anar a escola i vas jugar de menut, la maldat només s'explica per la perversió horrible de les idees: els matem perquè són d'un altre sector, o d'un altre partit, o d'una altra religió, o perquè tenen un projecte diferent de país, o perquè ens han dit que ara són enemics que cal destruir, i nosaltres hem cregut aquesta doctrina infame. El visitant, d'altra banda, ve d'un país on en temps dels seus pares, fa setanta-pocs anys, també hi hagué milers d'assassins que van matar desenes de milers d'innocents, un a un, d'un tret al cap o afusellats, i molts eren també veïns i coneguts, però d'una altra idea, classe social o partit. El visitant no és ningú per a declarar que aquest és un país de bàrbars criminals i el seu és un país civilitzat on coses com aquesta no poden passar mai. Han passat, i no fa tant de temps. Ja dins de la ciutat, a la vora del riu Bosna, la cèlebre biblioteca està coberta de bastides on treballen en la reconstrucció: l'edifici tornarà a ser com

Joan Francesc Mira

era, però els milers de llibres valuosos, els centenars de manuscrits únics, no tornaran mai a la vida des de les cendres. Els atacants sabien molt bé què hi havia en aquesta biblioteca: ho sabien, i per això la van cremar. Al costat mateix,

a les vitrines exteriors del museu de la ciutat, hi ha grans fotografies antigues que mostren l'assassinat del *kronprinz*, l'arxiduc Francesc Ferran, que l'estiu del 1914 va fer esclatar la Gran Guerra: ací, en aquest mateix lloc, i per obra d'un jove estudiant físic, Gavrilo Prínzip, partidari fanàtic de la Gran Sèrbia. El 1918 li van posar el seu nom al pont proper, com a heroi de la pàtria. La història és la que és, i no canvia: les interpretacions, sí.

Pocs minuts després, el visitant es troba en un barri de cases petites de pedra i de fusta, d'aire perfectament oriental, i no falses sinó antigues i autèntiques. Allò que queda de la vella ciutat turca, capital regional i gran centre de mercaderig, ara són sobretot botiguetes obertes al comerç clàssic d'aquesta mena de barris-basar en qualsevol ciutat del món àrab o islàmic, amb artesanía barata que pretén ser oriental, i amb la quincalla universal vinguda de la Xina. Al centre del barri hi ha la mesquita més gran de Sarajevo, amb el gran pati, i al costat la madrassa, on al llarg de quatre o cinc segles els nens han après (i aprenen encara, a la nova escola adjunta) la santa doctrina alcorànica. Molt prop d'allí, el pati bellíssim d'un antic hostel de mercaders és ara un lloc de descans, una mena de bar amb butaques molt còmodes, on dones joves, boniques, modernes, seuen separades dels homes, bevent suc i coca-cola, i cobertes des del cap fins als turmells. La nit anterior, per contra, en una festa de final de batxillerat que es celebrava al nostre hotel, les adolescents de la ciutat mostraven alegrement pitram i cuixa. Probablement eren també musulmanes, vista l'actual composició religiosa de la ciutat, i això em reconforta una mica. Qui sap si és una mostra d'allò que un dia podria ser Europa. En tot cas, al costat mateix del barri turc, de la gran mesquita i de les senyorettes tapades, tocant el basar d'aire oriental, hi ha una petita ciutat de l'Europa més clàssica, una ciutat de províncies de l'Àustria del segle XIX. Continuarà.

“El pati bellíssim d'un antic hostel de mercaders és ara un lloc de descans, una mena de bar amb butaques molt còmodes, on dones joves, boniques, modernes, seuen separades dels homes, bevent suc i coca-cola, i cobertes des del cap fins als turmells”